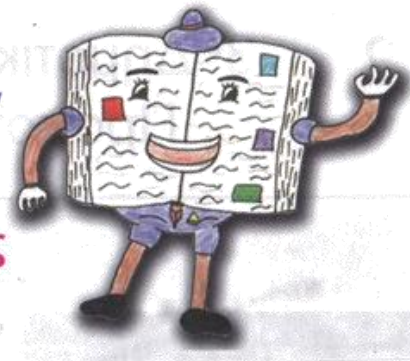

Ο Εφημεριδούλης

Σχολική Εφημερίδα του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Προσοτσάνης

Τεύχος 4ο – Απρίλιος 2017

3^ο Δημοτικό Σχολείο Προσοτσάνης

Η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Σερρών και το Υπουργείο Εσωτερικών (πρώην

Υπουργείο Μακεδονίας και Θράκης), υπό την Αιγίδα της Ελληνικής Επιτροπής για την Unesco,

συνδιοργανώνουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα / Διαγωνισμό:

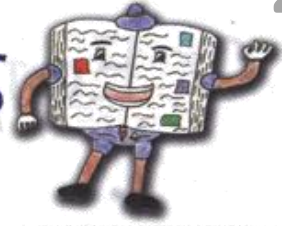
«Ποντιακός Ελληνισμός: μνήμες και όνειρα, παρελθόν, παρόν και μέλλον»

Η Ε' τάξη του 3ου Δημοτικού Σχολείου Προσοτσάνης αποφάσισε να αφιερώσει το τέταρτο τεύχος της εφημερίδας της στον Πόντο και στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα-διαγωνισμό: «Ποντιακός Ελληνισμός: μνήμες και όνειρα, παρελθόν, παρόν και μέλλον». Σκοπός μας ήταν να προσεγγίσουμε τον Πόντο και την Ιστορία του διαθεματικά μέσω των μαθημάτων της Γλώσσας, της Γεωγραφίας, της Ιστορίας, της Μουσικής και των Εικαστικών. Ανατρέξαμε σε πολλές ιστοσελίδες για να βρούμε πληροφορίες και

να αποκτήσουμε μια πιο σφαιρική εικόνα για τον Πόντο, την ιστορία του και τη γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου. Οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν μέσω των πληροφοριών που βρήκαμε και εκφράστηκαν καλλιτεχνικά με τις κατασκευές τους συνεργαζόμενοι μεταξύ τους σε ομάδες. Αναρτήσαμε στην είσοδο του σχολείου τις κατασκευές μας και ενημερώσαμε και τις υπόλοιπες τάξεις του σχολείου για τον Ποντιακό Ελληνισμό. Στείλαμε την εφημερίδα

μας ηλεκτρονικά στα άλλα δύο Δημοτικά Σχολεία του δήμου μας και στον ποντιακό σύλλογο «Ο Πόντος» για να μεταλαμπαδεύσουμε τις γνώσεις μας για τον Πόντο, τη συμβολή του στην ανάπτυξη της Ελλάδας και στη διαμόρφωση της πολιτιστικής της ταυτότητας. Το αποτέλεσμα της προσπάθειάς μας αυτής είναι η εφημερίδα που αυτή τη στιγμή διαβάζετε, η οποία φτιάχτηκε με πολύ μεράκι από τους μαθητές.

Η δασκάλα της Ε' τάξης
Βασιλειάδου Σταυρούλα

«Ποντιακός Ελληνισμός: Μνήμες και όνειρα, παρελθόν, παρόν και μέλλον»

Αποφασίσαμε να πάρουμε μέρος σε αυτόν τον διαγωνισμό κάνοντας μια εφημερίδα. Η συμμετοχή μας στον 1ο πανελλήνιο διαγωνισμό για τον Ποντιακό Ελληνισμό είναι μια σημαία της Ελλάδας και του Πόντου. Αρχικά, πήραμε ένα χαρτί ακουαρέλας όπου ζωγραφίσαμε τις 2 σημαίες. Στην συνέχεια κόψαμε γκοφρέ σε άσπρο, μπλε και κίτρινο χρώμα και φτιάξαμε

μικρά μπαλάκια. Αφού τελειώσαμε με αυτήν τη διαδικασία, τα κολλήσαμε στην ανάλογη θέση. Για τον αετό ακολουθήσαμε διαφορετικά βήματα. Αρχικά τον σχηματίσαμε σε ένα κίτρινο χαρτόνι και στη συνέχεια τον χρωμάτισαμε με μαύρη τέμπρα, τον κόψαμε και τον κολλήσαμε στη θέση του. Πάνω σε καφέ χαρτόνι, ζωγραφίσαμε και κόψαμε ένα σπαθί και

τη θήκη του, τα οποία τοποθετήσαμε πάνω στην κατασκευή. Ύστερα κολλήσαμε την κατασκευή σε ένα μακετόχαρτο και αφού εκτυπώσαμε τα γράμματα του τίτλου, τα κολλήσαμε και η κατασκευή μας ήταν έτοιμη. Στο τέλος βγήκαμε και μια αναμνηστική φωτογραφία με το έργο μας.

Οι μαθητές:

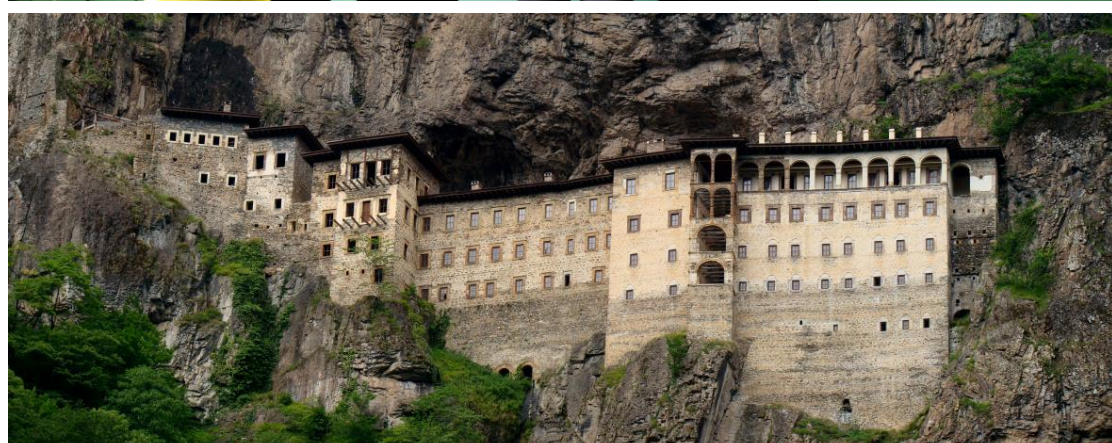
Γκάνας Ηλίας, Ζάμπα Βασιλική, Ρίκα Γκεράλντο, Πηλικίδου Δέσποινα, Συμυρδάνη Μαρία

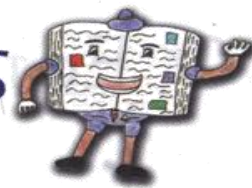

Το μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά

Όταν αποφασίσαμε να συμμετάσχουμε στον διαγωνισμό για τον Ποντιακό Ελληνισμό, σκεφτήκαμε με την ομάδα μας να ζωγραφίσουμε το μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά. Ξεκινήσαμε ζωγραφίζοντάς το πάνω σε ένα χαρτί ακουαρέλας. Στη συνέχεια το βάψαμε με μαρκαδόρους, βάλουμε χρυσόσκονη στα κεραμίδια και σε κάποια σημεία στο βουνό και πράσινο γκοφρέ στο κάτω μέρος του μοναστηριού. Έπειτα, κόψαμε τα γράμματα και τα κολλήσαμε μαζί με το μοναστήρι πάνω σε ένα μακετόχαρτο. Τέλος, βγήκαμε μια αναμνηστική φωτογραφία με το έργο μας.

Οι μαθητές:
Γλάβας Βασίλειος
Δίπλα Μαρία
Κολάρος Νικόλαος
Τσακυρίδου Γεωργία

Παναγία Σουμελά

Φέτος και για πρώτη φορά γίνεται ένας πανελλήνιος διαγωνισμός με θέμα τον ποντιακό ελληνισμό. Η ομάδα μας αποφάσισε να ζωγραφίσει την εικόνα της Παναγίας Σουμελά.

Στην αρχή ζωγραφίσαμε την Παναγία με τον Χριστό σε χαρτί ακουαρέλας και στη συνέχεια το χρωματίσαμε με ξυλομπογιές, μαρκαδόρους και με χρωματιστά μπαλάκια που φτιάξαμε με χρωματιστό χαρτί.

Χρησιμοποιήσαμε χρυσόσκονη για να φτιάξουμε το περίγραμμα της εικόνας, την οποία αφού κόψαμε την κολλήσαμε πάνω σε χρυσό χαρτόνι.

Όταν τελειώσαμε βγήκαμε μια αναμνηστική φωτογραφία.

Οι μαθητές:

Καμπουράκη Αναστασία, Καστάρη

Χριστίνα, Παπαεμμανουήλ Αναστασία, Τσελεμπής Στέργιος, Φιλίππου Ιωάννης

Το μοναστήρι το κατέστρεψαν οι Τούρκοι στη γενοκτονία. Η εικόνα της Παναγίας σώθηκε γιατί είχε θαφτεί σε κοντινό παρεκκλήσι. Βενιζέλος και Ινονού συμφώνησαν να ξεθαφτεί και να μεταφερθεί στην Ελλάδα.

Η εικόνα της Παναγίας είναι ένα σύμβολο για τους Έλληνες του Πόντου. Χαρακτηριστική για τη σημασία της είναι η δήλωση του Λεωνίδα Ιασωνίδη, υπουργού Πρόνοιας της κυβέρνησης Ελ. Βενιζέλου, όταν επί των ημερών του, η εικόνα ήρθε στην Ελλάδα: «Εν Ελλάδι υπήρχαν οι Πόντιοι, αλλά δεν υπήρχεν ο Πόντος. Με την εικόνα της Παναγίας Σουμελά ήλθε και ο Πόντος». Η εικόνα, σύμφωνα με την παράδοση της εκκλησίας δημιουργήθηκε από τον Απόστολο και Ευαγγελιστή Λουκά. Αρχικά ονομαζόταν Παναγία η Αθηνιώτισσα, γιατί μετά τον θάνατο του Λουκά ένας μαθητής του την έφερε στην Αθήνα. Το 386 όμως, οι μοναχοί Βαρνάβας και Σωφρόνιος βρέθηκαν μετά από όραμα με την Παναγία, από την Αθήνα στα βουνά του Πόντου. Σε ένα σπήλαιο σε υψόμετρο άνω των 1.000 μέτρων είδαν μια χρυσαφένια λάμψη. Όταν πλησίασαν, βρήκαν την εικόνα της Παναγίας, που σύμφωνα με την εκκλησία, είχαν μεταφέρει άγγελοι. Οι δύο μοναχοί θεώρησαν την αποκάλυψη της Παναγίας, μέσω της εικόνας, ως σημάδι και αποφάσισαν να φτιάξουν στο σημείο

που την βρήκαν ένα κελί. Έτσι μπήκαν τα «θεμέλια» για την ιερά Μονή της Παναγίας Σουμελά, που κατά τον ξεριζωμό των Ποντίων από την περιοχή, καταστράφηκε από τους Τούρκους. Από το 1986 λειτουργεί ως μουσείο, ενώ τον Αύγουστο του 2010 η Τουρκία έδωσε άδεια να τελεστεί λειτουργία. Η μονή αλλά και η ιερή εικόνα πήραν το όνομα Σουμελά, από το όρος Μελά και το ποντιακό «σου», που σημαίνει εις το/στο. Δηλαδή, η Παναγία «στο Μελά». Η μονή Παναγίας Σουμελά το 1902.

Θαυματουργή ήταν σύμφωνα με την εκκλησιαστική παράδοση και η φυσική ύδρευση του μοναστηριού, καθώς οι μοναχοί είδαν να αναβλύζει νερό από τους απόκρημνους γρανιτένιους βράχους. Στα μέσα του 1800 η μονή απέκτησε έναν μεγάλο ξενώνα με 72 δωμάτια και άλλους χώρους, όπως βιβλιοθήκη, γραφεία κ.ά. Κατά καιρούς η μονή γνώρισε ευεργέτες, αλλά και την εύνοια αυτοκρατόρων, ακόμα και μουσουλμάνων, που έβλεπαν το μοναστήρι σαν Θεία Πρόνοια. Η ιερή εικόνα της Παναγίας θάφτηκε σε κοντινό παρεκκλήσι Το 1922 οι Τούρκοι στη γενοκτονία των Ποντίων έκαψαν το μοναστήρι για να αφανίσουν εντελώς το ελληνικό στοιχείο από την περιοχή. Πριν βάλουν φωτιά, είχαν αρπάξει όλα τα πολύτιμα κειμήλια της μονής. Οι μοναχοί όμως, που είχαν προβλέψει το χτύπημα των Τούρκων, είχαν φροντίσει να κρύψουν τη θαυματουργή εικόνα της

Παναγίας Σουμελά, καθώς και άλλα κειμήλια, όπως το Ευαγγέλιο του Οσίου Χριστόφορου και ένα Σταυρό από Τίμιο Ξύλο, που είχε δωρίσει στη Μονή ο αυτοκράτορας Μανουήλ Γ' της δυναστείας των Κομνηνών. Τα ιερά αντικείμενα θάφτηκαν στο παρεκκλήσι της Αγίας Βαρβάρας που βρισκόταν σε απόσταση 2 χιλιομέτρων από το μοναστήρι. Οι Έλληνες του Πόντου ξεριζώθηκαν και τα κειμήλια έμειναν εκεί για περίπου δέκα χρόνια.

«Δεν ξεχνώ...Ο Πόντος ζει!»

Φέτος η τάξη μας συμμετέχει στον διαγωνισμό για τον ποντιακό ελληνισμό που διοργανώνει το τμήμα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Δήμου Σερρών. Η ομάδα μας αποφάσισε να κάνει ένα έργο με τίτλο «Δεν ξεχνώ: Ο Πόντος ζει!». Αυτό το έργο αλλά και αυτά των άλλων ομάδων της τάξης θα μπουν στην σχολική εφημερίδα της τάξης. Στην αρχή χρησιμοποιήσαμε ένα χαρτί ακουαρέλας, στο οποίο σχεδιάσαμε το κράτος του πόντου και το σύμβολο του, έναν αετό. Έπειτα, τα χρωματίσαμε με κίτρινη τέμπρα. Μετά πήραμε ένα λεπτό πινέλο και με μαύρο χρώμα κάναμε το περίγραμμα του Πόντου αλλά και τις λεπτομέρειες στον αετό. Ύστερα πήραμε ένα μαύρο χαρτόνι και κολλήσαμε τα δύο προηγούμενα σχήματα πάνω του. Εκτυπώσαμε μαύρα γράμματα, τα κόψαμε και τα κολλήσαμε πάνω στον Πόντο. Τέλος, πήραμε έναν χρυσό μαρκαδόρο και γράψαμε πάνω στο χαρτόνι «Δεν ξεχνώ: 19 Μαΐου ημέρας μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου». Στο τέλος βγήκαμε και μια φωτογραφία με το έργο μας.

Οι μαθητές:

Αραμπατζόγλου Καρυοφυλλιά, Γιαμουρίδης Χαράλαμπος, Κατσιγιάννης Δημοσθένης,
Παπαδόπουλος Χαράλαμπος, Πηλικίδης Βασίλειος, Σαρίδου Λυδία

Επίσκεψη στον Ποντιακό σύλλογο Προσοτσάνης «Ο Πόντος»

Στις 3 Απριλίου οι 3 τάξεις του σχολείου μας (Β', Ε' και ΣΤ'), οι οποίες συμμετέχουν στον διαγωνισμό για τον Ποντιακό Ελληνισμό, επισκέφτηκαν τον Ποντιακό σύλλογο Προσοτσάνης «Ο Πόντος». Εκεί μας υποδέχτηκε ο πρόεδρος του κ. Παντελής Παπαδόπουλος και 3 άλλα μέλη του συλλόγου. Στην αρχή μας μοίρασαν κάποια φυλλάδια που είχαν πάνω τυπωμένο τον χάρτη του Πόντου Ταυτόχρονα μας έδειχναν και μια παρουσίαση με εικόνες για τον Πόντο και την ιστορία του. Ο οργανοπαίκτης Παναγιώτης Αθανασιάδης μας έπαιξε ποντιακά τραγούδια τόσο με τη λύρα όσο και με το νταούλι. Μας μίλησαν για την ποντιακή διάλεκτο και μας εξήγησαν ότι οι λέξεις είναι διαφορετικές στα ποντιακά, αλλά και κάποιες άλλες μοιάζουν πολύ με τα σύγχρονα ελληνικά. Παιξαμε και ένα παιχνίδι, στο

οποίο ψάχναμε να βρούμε και να ταιριάσουμε τις λέξεις στην ποντιακή με την ελληνική διάλεκτο. Μετά από αυτό σηκώθηκαν 2 παιδιά, ένα αγόρι από την Ε' και ένα κορίτσι από την Β' τάξη και τους έντυσαν με τις πανέμορφες στολές που είχαν στον σύλλογο. Κάναμε διάφορες ερωτήσεις και στο τέλος βγήκαμε αναμνηστικές φωτογραφίες με τα μέλη του συλλόγου και με τα μουσικά όργανα. Μας χάρισαν ημερολόγια, ένα για κάθε τάξη του σχολείου μας, μας κέρασαν και τους αποχαιρετήσαμε. Δώσαμε όμως ραντεβού για την εκδήλωση της γενοκτονίας των Ποντίων που θα διοργανώσει ο σύλλογος στις 19 Μαΐου, όπου θα πάρουμε μέρος και εμείς κάνοντας μια παρουσίαση.

Οι μαθητές της Ε' τάξης

Πόντος

Ο Πόντος είναι η ελληνική ονομασία της γεωγραφικής περιοχής των ΒΑ. ακτών της Μικράς Ασίας, η παράλια περιοχή της Καππαδοκίας, ανατολικά της Παφλαγονίας, η οποία σήμερα ανήκει στην Τουρκία. Η γεωγραφική θέση του Πόντου ορίζεται δυτικά από τον ποταμό Παρθένιο της Βιθυνίας, νότια από την οροσειρά Ολγασύς, ανατολικά από τη λεγόμενη Μικρή Αρμενία και βόρεια από τη θάλασσα του Ευξείνου Πόντου που σήμερα ονομάζεται και Μαύρη Θάλασσα (τουρκικά: Καρα-Ντενίζ). Κατά τον Ηρόδοτο, τον Ξενοφώντα και άλλους αρχαίους ιστορικούς, Πόντος ονομάζεται η επιμήκης και ευρεία παραλιακή χώρα του Εύξεινου Πόντου. Από χωροταξική άποψη περιλαμβάνει τα εδάφη ανάμεσα στον Φάση ποταμό, κοντά στον οποίο βρίσκεται η σημερινή πόλη Βατούμ της Γεωργίας και στην Ηράκλεια την Ποντική. Στο εσωτερικό η περιοχή εκτείνεται σε βάθος 200 έως 300 χιλιομέτρων οριοθετημένη από τις απροσπέλαστες οροσειρές του Σκυσίδη, του Παρυάδρη και του Αντιταΰρου. Το ορεινό και άγονο σε μεγάλο μέρος του έδαφος διαρρέεται από τους ποταμούς Άλυ, Ίρη, Μελάνθιο, Θερμώδοντα, Χαρσιώτη, Πρύτανη, Πυξίτη και Καλοπόταμο. Ο Πόντος υπήρξε στην αρχαιότητα πεδίο έντονου ελληνικού αποικισμού αλλά και βασίλειο επί Μιθριδάτη. Στην ύστερη βυζαντινή περίοδο, ξαναυπήρξε ως ανεξάρτητο κράτος.

Η περιοχή του Πόντου

Μέχρι το 1923 και την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών που ακολούθησε κατ' επιταγή της Συνθήκης της Λωζάνης κατοικούσαν, σε σημαντικό ποσοστό, από ελληνόφωνους χριστιανικούς και μουσουλμανικούς πληθυσμούς.

Γενοκτονία

Πόντιοι

Μία από τις σημαίες των Ποντίων

Συνολικός πληθυσμός

1,178,000 παγκοσμίως

Περιοχές με σημαντικούς πληθυσμούς

Ελλάδα 400.000

Τουρκία 5.000

Γλώσσες

Ποντιακά (ελληνική διάλεκτος)

Θρησκεία

Χριστιανοί Ορθόδοξοι, Κρυπτοχριστιανοί

Με τον όρο Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου (**Αγγλικά: Pontic Greek Genocide**) αποκαλείται η συστηματική εξόντωση των Ελλήνων του Πόντου από την κυβέρνηση των **Νεοτούρκων**, κατά την περίοδο 1914-1923. Η εξόντωση αυτή διεξάχθηκε περίπου παράλληλα και κατ' απομίμηση της **αρμενικής γενοκτονίας**, κατά τη διάρκεια του **Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου** και μέχρι την **ανταλλαγή πληθυσμών του 1923**. Περί τις 353.000 Πόντιοι χάθηκαν, πολλοί από αυτούς κατά τη διάρκεια καταναγκαστικών πορειών στις άνυδρες εκτάσεις της Ανατολίας και της Συρίας.^[15] Έτσι οι ίδιοι οι Πόντιοι, καθώς και το Ελληνικό κράτος αναφέρονται σήμερα σε γενοκτονία των Ποντίων από την Τουρκία και τιμούν την επέτειό της κάθε χρόνο, στις **19 Μαΐου**. Η **γενοκτονία των Ποντίων** είναι αναγνωρισμένη ως τέτοια επισήμως από τέσσερα κράτη, την Ελλάδα με νόμο του 1994 (Ν. 2193/1994), τη **Σουηδία** με υπερψήφιση στο Σουηδικό κοινοβούλιο στις 11 Μαρτίου 2010, την Αρμενία τον Μάρτιο του 2015, μαζί με τη **γενοκτονία των Ασσυρίων** και την Ολλανδία, μαζί με τη γενοκτονία των Αρμενίων και Ασσυρίων, στις 9 Απριλίου 2015. Από την άλλη πλευρά, το **Τουρκικό κράτος** αρνείται κατηγορηματικά μέχρι σήμερα πως υπήρξε γενοκτονία και αποδίδει τους θανάτους σε παράπλευρες απώλειες πολέμου, στον λιμό που προέκυψε από την εισβολή των Ρώσων στη βόρεια Τουρκία και σε εμφύλιες αναταραχές.

Γλώσσα

Γλώσσα των περισσότερων Ποντίων ήταν (και ομιλείται ακόμη από σημαντική μερίδα τους) η ποντιακή. Εξαίρεση αποτελούσαν, μέχρι την ανταλλαγή πληθυσμών του 1923, οι τουρκόφωνοι Πόντιοι της περιοχής της Μπάφρας.

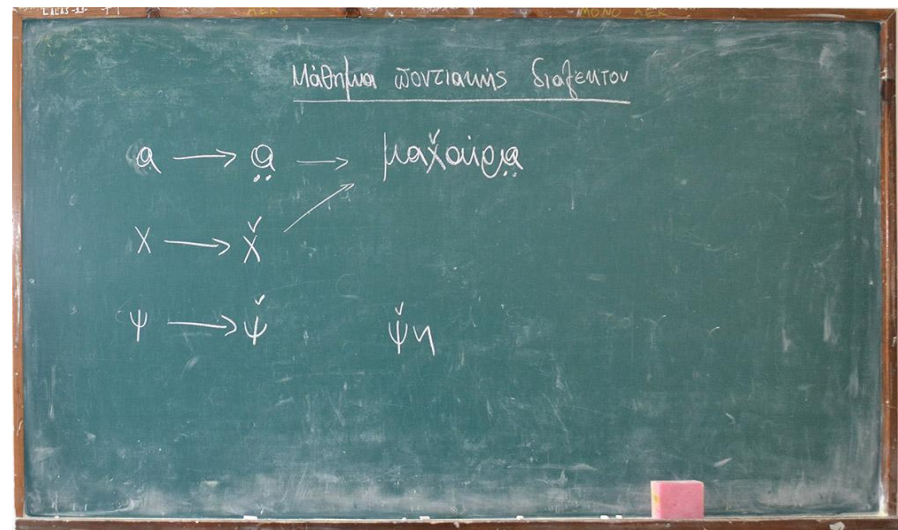
Παρ' όλο που διατηρεί στοιχεία της αρχαίας ιωνικής διαλέκτου της Μιλήτου, τα οποία ανάγονται μέχρι την εποχή του Ομήρου, η διάλεκτος αυτή προέρχεται από την ελληνιστική εποχή. Στα 2600 χρόνια ζωής της, η ποντιακή διάλεκτος, πέρα από τις επιδράσεις της ελληνιστικής κοινής και της μεσαιωνικής κοινής Ελληνικής, δέχτηκε επιδράσεις από το λεξιλόγιο των Γενουατών και των Βενετσιάνων της Τραπεζούντας, των Περσών, των Γεωργιανών και των Τούρκων. Ωστόσο οι ξένες λέξεις αυτές εξελληνίστηκαν και εντάχθηκαν στο κλιτικό σύστημα της ελληνικής γλώσσας.

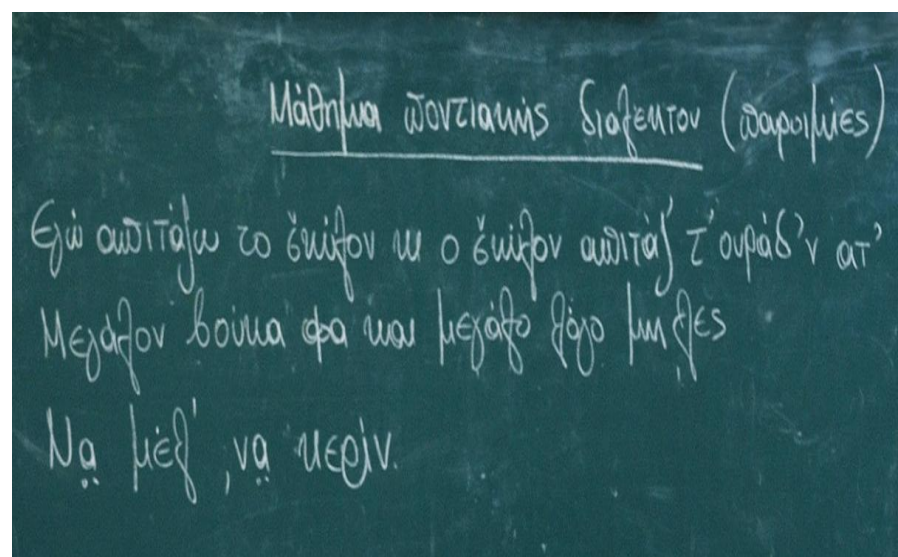
Παραδοσιακό σπίτι στον Πόντο

Ποντιακή Διάλεκτος

Η ποντιακή διάλεκτος μαζί με την καππαδοκική αποτελούν τα μικρασιατικά ιδιώματα και παράλληλα ανήκουν στην ευρύτερη ομάδα των ανατολικών ιδιωμάτων μαζί με τα δωδεκανησιώτικα, τα κυπριώτικα και τα ιδιώματα της Χίου και της Ικαρίας, καθώς κρατούν το τελικό -ν στα ονόματα. Το εύρος της γεωγραφικής περιοχής μέσα στην οποία μιλιόταν η ποντιακή αλλά και το πλήθος των χωριών (περίπου 800), είχε ως αποτέλεσμα η ομιλία της να παρουσιάζει επιμέρους διαφορές από τόπο σε τόπο. Υπάρχουν πολλές κατατάξεις των ιδιωμάτων της ποντιακής. Σύμφωνα με τον Μανόλη Τριανταφυλλίδη τα ιδιώματα της ποντιακής μπορούν να χωριστούν σε τρεις μεγάλες ομάδες: α) στα οινουντιακά ή το ιδίωμα της δυτικής παραλίας (Ιωνόπολης, Σινώπης, Άνω Αμισού, Οινόης), β) στα ανατολικά ή τραπεζουντιακά (Τραπεζούντας, Σουρμένων, Ματσούκας, Τρίπολης, Κερασούντας), και γ) στα χαλδιώτικα (Αργυρούπολης, Σάντας, Κρώμνης, Πουλαντζάκης, Κοτυώρων, Νικόπολης, και στις νεότερες αποικίες των μεταλλωρύχων). Η ποντιακή, αποκομμένη από τη μητροπολιτική Ελλάδα, διατήρησε πολλούς αρχαϊσμούς και ανέπτυξε τη δική της γλωσσολογική ταυτότητα, με ορισμένα χαρακτηριστικά που διαφέρουν από την κοινή νεοελληνική. Γι' αυτό παρουσιάζονται δυσκολίες κατά τη γραφή της, ακόμη κι αν ο ομιλητής την κατέχει άριστα προφορικά. Ένα συχνό λάθος που παρατηρείται κατά τη γραπτή απόδοση της ποντιακής αφορά τη γραφή του «χ» ως «σ», όταν προφέρεται ηχηρά συριστικά, έντονα, δηλαδή, και ακολουθείται από τον φθόγγο «ε» (ε ή αι) ή από τον φθόγγο «ι» (ει, η, ι, οι, υ). Ακόμη κι αν δεν έχουμε το σύμβολο που απαιτείται για να δηλώσουμε την ιδιαίτερη προφορά του «χ», είναι προτιμότερο να κρατάμε το «χ» παρά να το αντικαθιστούμε με το «σ», παραβιάζοντας τη γραφή της λέξης και δημιουργώντας μια άλλη λέξη, που δεν υπάρχει. Ας αναλογιστούμε όλοι πώς η γραφή των λέξεων «μασαίρ'» ή «έσετε», με το «σ» στη θέση του «χ», μας απομακρύνει από τη γραμματική και την ετυμολογία. Επίσης, παρατηρείται σε ορισμένες περιπτώσεις συναίρεσης ή συναλοιφής φωνηέντων (στη γραμματική του Δημ. Οικονομίδη χρησιμοποιείται ο όρος συναίρεση ενώ στη γραμματική του Άνθ. Παπαδόπουλου ο όρος συναλοιφή) να γράφεται λανθασμένα η λέξη.

Παραδείγματος χάρι, σε ουσιαστικά όπως οι λέξεις «ποτήρια», «χωράφια», «χρόνια» να μπαίνει ένα «ε» στη θέση των φωνηέντων που συνενώνονται. Είναι προτιμότερο, όμως, στην περίπτωση που δεν έχουμε την κατάλληλη γραμματοσειρά για να χρησιμοποιήσουμε το απαιτούμενο σύμβολο (εν προκειμένω τις δύο τελείες, οι οποίες θα έμπαιναν κάτω από το α), να γράφουμε τη λέξη ασυναίρετη (δηλ. ποτήρια, χωράφια κτλ.) παρά να τη γράφουμε αυθαίρετα με ένα -ε στο τέλος.

Ήθη και Έθιμα

Οι Πόντιοι χαρακτηρίζονται από τα έντονα στοιχεία παράδοσης και εθίμων που μετέφεραν από την πατρίδα τους. Οι [χοροί](#), η [ποντιακή διάλεκτος](#) και κάποια από τα έθιμα διατηρούνται μέχρι και σήμερα.

Σήμερα, σε ορισμένες περιοχές της Τουρκίας, ιδιαίτερα στις περιοχές [Τόνγιας](#) και [Όφεως](#), ομιλείται ακόμη η ποντιακή διάλεκτος (αποκαλούμενη, στα τουρκικά, *rutca*, δηλ. *ρωμαίικα*) και χορεύονται οι ποντιακοί χοροί (αποκαλούμενοι, στα τουρκικά, *horon*, δηλ. *χορός*) από μουσουλμάνους Ποντίους, απογόνους των εξισλαμισμένων Ποντίων οι οποίοι είχαν εξαιρεθεί, λόγω θρησκευματος, από την ανταλλαγή πληθυσμών του 1923.

Ο πλούτος των αποχρώσεων και διαφοροποιήσεων των ελληνικών εθίμων αποτυπώνεται και με τα **Ποντιακά κάλαντα**, που αποτελούν ακόμη ένα αποδεικτικό στοιχείο της διάσωσης πολλών [Βυζαντινών](#) εθίμων από τους [Πόντιους](#).

Τα Ποντιακά Κάλαντα συνοδεύονταν από την πατροπαράδοτη [ποντιακή λύρα](#) και τα έμελναν μικροί και μεγάλοι, χωρισμένοι σε μικρές ομάδες. Επισκέπτονταν όλα τα σπίτια του χωριού, την παραμονή ή ανήμερα της γιορτής, κυρίως μετά τη δύση του [ήλιου](#). Καθώς όμως τα περισσότερα χωριά του [Πόντου](#) βρίσκονταν σε ορεινές περιοχές και τα κάλαντα ψέλνονταν κατά τη χειμερινή περίοδο, οι μορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες ανάγκαζαν μικρούς και μεγάλους να ψέλνουν τα κάλαντα και κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Οι "**καλαντάδες**" (ραψωδοί) εκτός από τη συνοδεία της λύρας, φρόντιζαν να φέρνουν μαζί τους και ένα στολισμένο καράβι, φτιαγμένο από χαρτόνι και λεπτό σανίδι για να εντυπωσιάσουν τους νοικοκυραίους. Συνήθως φώτιζαν τα караβάκια τους με κεριά, ενώ κάθε ομάδα προσπαθούσε να φτιάξει το πιο όμορφο και φανταχτερά στολισμένο, εν είδη συναγωνισμού.

Τα Ποντιακά Κάλαντα των Χριστουγέννων, που είναι και τα πιο διαδεδομένα, περιέχουν όλη τη ζωή του θεανθρώπου, από τη στιγμή της [Γέννησης](#) του, μέχρι τη στιγμή της Σύλληψης του, χωρίς όμως να προχωρούν και στη [Θανάτωση](#) του, γεγονός που θα ερχόταν σε αντίθεση με το χαρμόσυνο γεγονός των Χριστουγέννων.

Στα Ποντιακά Πρωτοχρονιάτικα Κάλαντα συναντούμε σημαντικές παραλλαγές, με σημαντικότερες αυτές της [Γαράσαρης](#). Όλοι σχεδόν οι στίχοι είναι αφιερωμένοι στην υπό τούρκικη κατοχή [Κωνσταντινούπολη](#), μεταβάλλοντας το χαρμόσυνο μήνυμα της έλευσης της νέας χρονιάς σε θρήνο και μοιρολόι.

Οι νοικοκυραίοι ανάλογα με την περιοχή, έδιναν στους καλαντάρηδες [φρούτα](#), [ξηρούς καρπούς](#) ([καρύδια](#), [φουντούκια](#), [σταφίδες](#) κλπ.), αλλά ακόμη κι [αυγά](#), [βούτυρο](#), [καβουρμά](#) και [πληγούρι](#). Σε περιοχές όπως η [Σάντα](#), που δεν είχε πολλά [οπυροφόρα](#) δέντρα, τα δώρα ήταν αποκλειστικά φρούτα, ενώ στην [Ορτού](#) συνήθιζαν να βάζουν πάνω στα φρούτα και μερικές [δεκάρες](#). Ένα άλλο δώρο που συνήθιζαν να δίνουν, κυρίως στην Γαράσαρη, ήταν τα "κολόθα", που ήταν μικρά τσουρέκια που έμοιαζαν με γλυκό ψωμί.

Ποντιακά κάλαντα Χριστουγέννων

Στίχοι:
Παραδοσιακό
Μουσική:
Παραδοσιακό
Περιοχή:
Πόντος

Χριστός γεννέθεν, χαρά στον κόσμο
χα, καλή ώρα, καλή σ' ημέρα
Χα, καλόν παιδίν οψές γεννέθεν
οψές γεννέθεν, το βράδ' αργάτε.

Το εγέννεσεν η Παναΐα
Το ανάθρεψεν αεί Παρθένος.
Εκαβάλκεψεν χρυσόν πουλάρι
εκατήβεν σο σταυροδρόμι.

Έπιασαν από' οι σκύλ' Εβραίοι
χίλ' Εβραίοι και μίλ' Εβραίοι.
Ασ' σαν κρέντικα κι ασ' στην καρδιάν
γαίμα έσταξεν, χολήν κι εφάνη.
γαίμα έσταξε, εμυροστάθεν.

Εμυρίστην ατ' ο κόσμον όλον
για μυρίστ' από και σύ αφέντα.

Σύ αφέντα, καλέ μ' αφέντα
έμπα σο νουντάν κι ελά σην πόρταν.
Φέρ ουβάς και λεφτοκάρυα.
Κι αν ανοίς μας χαρά σην πόρτα'ς.

Χριστός γεννέθεν, χαρά στον κόσμο
χα, καλή ώρα, καλή σου μέρα.
Χα, καλόν παιδίν οψέ `γεννέθεν.
Οψέ `γεννέθεν, ουράνοστάθεν.

Τον εγέννεσεν η Παναΐαν
τον ανέστησεν Αγιά Παρθένος.
Εκαβάλκεψεν χρυσόν πουλάριν
χρυσοπούλαρον και ανεμοπούλαρον.

Εκατέβην σο σταυροδρόμιν
τον απερπάξανε χίλ' Εβραίοι
χιλ' Εβραίοι και μύρ' Εβραίοι
χιλ' Εβραίοι και μύρ' Εβραίοι.

Ασ' σαν Αρχαντίκα και ασ' σην καρδιάν
γαίμαν έσταξεν, γλεήν κι εφάνθεν.
Εμυρίστην ατ' ο κόσμον όλον
για μυρίστ' από και εσύ αφέντα
άη αφέντα, καλέ μ' αφέντα.

Δέβα σο ταρέζ κι έλα σην πόρταν
δώσ' με το παχτσίς κι ας πάω δεβαίνω.

Το Παιχνίδι

Το παιχνίδι (παίγνα, η παίη, το παιξίον, τ' οϊν), πηγή ανάσας για τα παιδιά, τρόπος κοινωνικοποίησης και εκμάθησης, στον Πόντο είχε πολύ μεγάλη σημασία γιατί περνούσε μέσα από την παράδοση. Παιχνίδια που μεταφέρονταν από γενιά σε γενιά και παίζονταν σε αλάνες ή στη θάλασσα, ήταν σημαντικά για τους Ποντίους, γιατί κουβαλούσαν την ιστορία και τη γλώσσα τους. Από τις καταγραφές που κατά καιρούς έχουν γίνει, φαίνεται ότι τα ποντιόπουλα είχαν να επιλέξουν από έναν αστείρευτο κατάλογο παιχνιδιών, τα οποία διαμόρφωναν με βάση το φύλο και τον αριθμό των παικτών. Κάθε φορά που ξέκλεβαν λίγη ώρα από τις δουλειές, έπαιζαν στις ακροποταμιές, στις πλατείες, μέσα στα σπίτια, πάνω στα δώματα, στα λιβάδια και τα βοσκοτόπια, γενικά όπου έβρισκαν ευκαιρία. Έπαιζαν για δική τους ευχαρίστηση, αλλά και για να τους καμαρώνουν οι «σεϊρτζήδες» (φιλοθεάμονες). Λεπτομερή περιγραφή ποντιακών παιχνιδιών έχουμε μεταξύ άλλων από τους Πόντιους συγγραφείς Παντελή Μελανοφρύδη, Ευστάθιο Αθανασιάδη και Μιλτιάδη Νυμφόπουλο.

Διαχωρισμός με βάση το φύλο

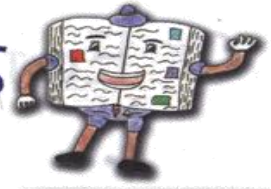
Όπως σε κάθε εποχή και περιοχή του πλανήτη, έτσι και στον Πόντο υπήρχαν κοριτσιίστικα, αγοριίστικα και μικτά παιχνίδια. Κοριτσιίστικα ήταν τα «λίντζα» (πεντόβολα), η «λαϊστέρα» (κούνια) και τα «σπιπίτζας» (κουμπάρες). Τα αγόρια έπαιζαν κυρίως το «τιβόλ'» ή «γιασίρ'» ή «άψιμον» (σκλαβάκια), το «σπαντόπολον» ή «σαπάντασιν» (σφεντόνα τύπου Δαβίδ), τα «τάπαντζας» (ψευτοπίστολα) και το «αρόλ ρέτσκα» (κορόνα-γράμματα). Κι όταν ήταν μικτές παρέες, εξαιρετικά δημοφιλή ήταν η «τσάλτικα» (τσιλίκι), τα «λακκούσκας» (λακκάκια με τόπι), το «καρνακότζ'» (κουτσό), η «κρυφτερίτσ(κρυφτό), τα «χιονοκούστα» (χιονοπόλεμος) και η «χαζ'νά» (θησαυρός). Μεγαλώνοντας, τα ποντιόπουλα, έδειχναν προτίμηση στα πνευματικά παιχνίδια που εξασκούσαν τη μνήμη και τη γλώσσα. Τα πλέον διαδεδομένα ήταν τα αινίγματα, οι γλωσσοδέτες, τα πνευματικά προβλήματα και το «τράδ'» (τρίλιζα).

Ο αριθμός των παικτών καθόριζε το παιχνίδι

Τα παιδιά στον Πόντο αγαπούσαν τα ομαδικά παιχνίδια, αν και υπήρχαν και πολλά δημοφιλή ατομικά. Μεγαλύτερο ενδιαφέρον είχαν τα ανταγωνιστικά ομαδικά, στα οποία συχνά τα παιδιά είχαν και συμπαραστάτες τους γονείς τους, να τα χειροκροτούν και να τα ενθαρρύνουν. Ομαδικά και ανταγωνιστικά ήταν τα παιχνίδια «λίντζα» (πεντόβολα), «τζουρούτα» (γαϊδουροδρομίες), «σχοινάκι» και «ασίχ» (κότσια), ενώ φιλικά ήταν τα «κατακλάνα» (κυβιστήματα), «τσιντσίνταμαν» (γλίστρες) και το «μάμη, μάμη, δώσ' με άψιμον» (δώσε μου φωτίτσα). Όταν η παρέα ήταν μικρή, μόλις δύο ατόμων, τα παιδιά έπαιζαν ζευγαρωτά παιχνίδια, όπως ήταν το «τσιφτ - τεκ» (μονά ζυγά), ο «αγέλαστον», η «τζουντζουβάνα» (τραμπάλα) και τα «κόγιας» (αράδες). Τις στιγμές που τα παιδιά ήταν μόνα τους έπαιζαν «καράβισμα» (έβαζαν χάρτινες βαρκούλες στο νερό), «άλογον» (ανέβαιναν καβάλα σε καλάμι), ή «ρακάτκα» (σφεντόνα με τσατάλα).

Εκφράσεις αλλιώς στα Ποντιακά αλλιώς στα Ελληνικά

"Άβουλα τη Θεού, φύλλον 'κι λαΐσκειται."

Δεν κουνιέται τίποτα χωρίς τη θέληση του Θεού

"Αγνά και θαμαστά."

Για πράγματα παράξενα.

"Αγνός και θαμαστός έν'."

Για άτομο σπουδαίο

"Αδικία 'ς στον ουρανόν κράζ' και πάει."

Η αδικία γίνεται αμέσως γνωστή στο Θεό.

"Άδολον έν' η καρδιά 'τ'."

Για άνθρωπο ειλικρινή, χωρίς δόλο.

"Άη-Γιώργην, όσον και να ξεπέφτη, πέν' έξη άγιους ακόμα αξίζει."

Για την αξία που εξακολουθεί να έχει ο ικανός, ο δυνατός, παρά την πτώση του.

"Ακαμάτριαν νύφην έχω κι ακαμάτριας θεγατέραν."

Για τεμπέλα νύφη, τεμπέλας μάνας.

"Ακάπνιγον οσπίτ'."

Για σπίτι που δεν κατοικήθηκε ακόμη.

"Άκλερα που πάτεν; 'Σ σ' άκλερα!"

Για περιουσίες άκληρων -χωρίς κληρονόμους- που χαραμίζονται.

"Άκολον ή ακόλωτον σακκίν'."

Για άνθρωπο σπάταλο.

"Άκόμα ζαντόν μέλ' 'κ' έφαγα."

Λέγεται για κάποιον που θέλει να δείξει τη σωφροσύνη του.

"Άκουστόν έχ' ατον."

Τον γνωρίζω εξ ακοής.

"Άκριβός 'ς σα λάχανα κ' εφτενός 'ς σο βούτορον."

Ακριβός στα ευτελή και φτηνός στα μεγάλης αξίας. Λέγεται για όποιον δεν κάνει σωστούς υπολογισμούς.

Για νέο ζωηρό και ατίθασο.

"Άμον αζούλιγον γαρκόν'."

Σαν αζούλιχτο μοσχάρι. - (Αζούλιχτο = που δεν το έχουν ευνουχίσει.) Για νέο ατίθασο.

"Άλαλος κι άμυαλος και γαλενόν ποτάμιν'."

Για άτομο που δεν αντιλέγει αλλά είναι ύπουλος και υποκριτής.

"Άλείφκεται απάν' ιμ'."

Αλείβεται επάνω μου. - Με περιποιείται για να αποκτήσει την εύνοιά μου.

"Άλεπόν τρώει κ' η ζεπίρα πρέσκειται."

Για τιμωρία αθώου από υπαιτιότητα άλλου. Από το μύθο όπου η αρκούδα έδειρε το αθώο κουνάβι από το τέχνασμα της ενόχου αλλά πονηρής αλεπούς.

"Άλλαγα μετάλλαγα."

Έκφραση εναλλαγής.

"Άλογαρίαστα δουλείας ευτάει."

Για απερίσκεπτες ενέργειες.

"Άλυτον ν' απομέν' το χέρ'ν ατ'."

Κατάρα.

"Άλφα να λέει 'κι ξέρ'."

Για τελείως αγράμματο.

"Άμαρτία ξημολοΐα."

Ομολογία της αμαρτίας αποτελεί ειλικρινή μετάνοια.

"Άμαρτία 'ξιμολογία."

Φράση δηλωτική ειλικρινούς μεταμέλειας.

"Άμον αγραΐιδον έν'."

Για γυναίκα άσχημη ή ανυπότακτο άτομο

"Άμον αγρομελέσσιδον κοβαλεί."

Λέγεται γι' αυτόν που εργάζεται δήθεν χωρίς κανένα κέρδος

"Άμον αέρας, αδά στέκ' κι ακεί ευρίεται."

Για άνθρωπο άστατο, ή αεικίνητο.

"Άμον αζούλιγον γαρκόν (δαμάλι)."

Ποντιακοί χοροί

Στους **ποντιακούς χορούς**, οι άνδρες και οι γυναίκες σχηματίζουν συνήθως κύκλο και πιάνονται από τους καρπούς. Χορεύουν με στητό το σώμα, τα πόδια ελαφρά ανοιχτά και τα χέρια άλλοτε υψωμένα και άλλοτε με λυγισμένους τους αγκώνες. Το σώμα ακολουθεί, με πιστά ρυθμικές και συγχρονισμένες κινήσεις (ιδίως των γλουτών), τα μικρά βήματα των ποδιών. Οι ποντιακοί χοροί εκτελούνται με συνοδεία μουσικής από κεμεντζέ που παίζει ο κεμεντζετζής (λυράρης), ο οποίος συχνά στέκεται στο κέντρο του κύκλου. Κατά τις υπαίθριες γιορτές, η μουσική προέρχεται από *τουλούμ* (ασκί, γκάιντα) και *ταούλ* (νταούλι, ζουρνά) ή κεμεντζέ και ντέφι.

ΤΙΚ ΜΟΝΟ: Η πιο συνηθισμένη παραλλαγή του αργού τίκ' συναντιόταν σε όλες σχεδόν τις περιοχές του Πόντου και είναι αυτή που επικράτησε και διαδόθηκε και στην Ελλάδα, και όταν λέμε γενικά χορός τίκ', αναφερόμαστε σ' αυτήν. Στην εν λόγω παραλλαγή οι χορευτές είναι πιασμένοι, κοντά ο ένας στον άλλον, από τις παλάμες, με τα χέρια λυγισμένα στους αγκώνες, σε ανοιχτό κύκλο. Υπάρχει χαρακτηριστικό στιλ στην εκτέλεση των βημάτων, που απαιτεί από τους χορευτές να λυγίζουν τα γόνατά τους, απ' όπου και η ονομασία *τίκ' σο γόνατον*, ενώ το υπόλοιπο κορμί στέκει όρθιο, στητό (τίκ' = όρθιο, λεβέντικο).

ΚΟΤΣΑΡΙ: Το κότσαρι είναι ένας από τους γνωστότερους ποντιακούς χορούς και ίσως ο περισσότερο φημισμένος ποντιακός χορός μετά τον χορό σέρρα. Οι χορευτές πιάνονται από τους ώμους σε κύκλο ή ημικύκλιο.

ΟΜΑΛ: Το Ομάλ είναι ένας ποντιακός χορός που χορεύεται σε ρυθμό 4/8 (τέσσερα όγδοα). Ο χορός είναι ο πιο απλός ποντιακός χορός και έχει 6 βήματα.

ΕΤΑΙΡΕ: Το εταιρέ ή έταιρε είναι ένας παραδοσιακός ποντιακός χορός από την περιοχή της Τραπεζούντας. Χορεύεται σε ρυθμό 5/8.

ΑΝΕΦΟΡΙΤΣΑΣ: Χορός της Γαλιαινας (ευρύτερη περιοχή Ματσούκας-Τραπεζούντας) μια μορφή σερανίτσας με μονό τικ.

ΑΠΟ ΠΑΝ ΚΑΙ ΚΑΤ': Χορός της περιοχής Ματσούκας Τραπεζούντας που χορευότανε επιτόπια με μικρά πηδηχτά βήματα με πιάσιμο από τη μέση.

ΓΕΜΟΥΡΑ: Χωριό ανατολικά της Τραπεζούντας. Στην περιοχή Σεβάστειας χορευόταν σαν μία μορφή Τρυγώνας. Στα χωριά μεταξύ Γέμουρας - Τραπεζούντας χορευόταν σαν παραλλαγή του εταιρέ.

ΔΙΠΑΤ: Το όνομα του χορού στην Τραπεζούντα. Πήρε το όνομά του από τα δύο επιτόπια πατήματα.

ΣΕΡΡΑ Η ΠΥΡΡΙΧΙΟΣ: Ο ωραιότερος και διασημότερος χορός. Πήρε την ονομασία του από τον ποταμό Σέρρα. Υπάρχει σε διαφορετικές μορφές ανάλογα με την περιοχή.

Ποντιακή λύρα

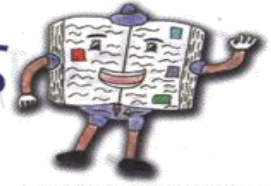
Η **Ποντιακή λύρα** είναι το κατ' εξοχήν μουσικό λαϊκό όργανο των Ελλήνων του Πόντου που ανήκει στην κατηγορία των εγχόρδων τοξοτών μουσικών οργάνων, δηλαδή που χειρίζονται με τόξο (κοινώς δοξάρι, ποντιακά: τοξάρ). Το μήκος του κυμαίνεται από 55 μέχρι 60 εκατοστά.

Η ποντιακή λύρα είναι ένα τρίχορδο πλήρες μουσικό όργανο στη κατηγορία του και για τους σκοπούς που χρησιμοποιείται. Χορδίζεται «κατά τέταρτα» και συνοδεύει τραγούδι και χορό. Διακρίνεται από τη μοναδικότητα της φιαλόσχημης μορφής του με μακρύ λαιμό και στενόμακρο ηχείο, που φέρεται να μην έχει αλλάξει από την πρώτη του εμφάνιση. Κατά κανόνα ο τρόπος ειρισμού, παιχνιδιού της παρουσιάζει χαρακτηριστικά στοιχεία βυζαντινής προέλευσης.

Κατά τη χρήση του οργάνου ο Πόντιος λυράρης «παίζει» τη λύρα είτε όρθιος είτε καθιστός. Συχνότερα όμως βρίσκεται στη μέση του κυκλικού χορού παίζοντας εύθυμα και διεγείροντας τους χορευτές.

Η Ποντιακή λύρα φέρεται επίσης και με το όνομα **κεμετζές** (αρσενικό ο), ή **κεμεντζέ** (θηλυκό, η).

Ποντιακές φορεσιές

Η ορολογία που καθιερώνει όλη την γυναικεία ποντιακή φορεσιά είναι το χαρακτηριστικό της ένδυμα η “Ζιπούνα ή Ζουπούνα”. Την γυναικεία φορεσιά την συναντάμε σε διάφορες περιοχές του πόντου διαφοροποιημένη, είτε λόγω κοινωνικής θέσης της κάθε γυναίκας (ή ηλικία της), είτε λόγω κλιματολογικών συνθηκών, ή ακόμα και λόγω των πολλών ποικιλιών των υφασμάτων και των χρωμάτων.

1. Τάπλα ή Τεπελίκ ή Τεπελίκι

Καπελάκι που κοσμούσε το γυναικείο κεφάλι. Πήρε την ονομασία από την λέξη “τεπε” που σημαίνει κορυφή. Το κατασκευάζουν εσωτερικά από σκληρό χαρτί (χαρτόνι) και εξωτερικά από τσόχα, σκληρό κάπποτο ή βελούδο. Ημικυκλικά περνούσαν χοντρό χαρτί ενός εκατοστού και πάνω σε αυτό έραβαν μία ή δύο σειρές φλουριά Κωνσταντινάτα.

2. Κόσμημα

Γκιορντάν ή γιορτάνι: Χρυσά φλουριά Κωνσταντινάτα με τρεις ή τέσσερις σειρές. Τα φλουριά ήταν περασμένα σε αλυσίδες ή ήταν κεντημένα σε ύφασμα και τα φορούσαν ημικυκλικά στον λαιμό ή τριγωνικά στο στήθος.

3. Καμίς & Σπαρέλ ή Σπαλέρ

Το καμίς είναι πουκάμισο που συνόδευε την επίσημη ενδυμασία, το χρώμα ήταν λευκό ή εκρού και το ύφασμα μετάξι, ραμμένο με δαντέλα, στα τελειώματα του ρούχου (μανίκι και γιακά).

4. Κατιφέ

Είναι βελουδίνο ζακέτο, το μάκρος του ξεκινάει από τον ώμο και καταλήγει στην μέση. Ήταν κεντημένο στο λαιμό στην μέση, στο στήθος και τα μανίκια με χρυσό σιρίτι.

5. Λαχόρ'

Τετράγωνο υφαντό ζωνάρι από αργαλειό, που το δίπλωναν οι γυναίκες τριγωνικά, δένοντάς το στην μέση πάνω από την ζιπούνα. Τα χρώματα είναι έντονα ζωηρά βαμμένα με φυτικές βαφές του σοφράν της παπαρούνας και του κάστανου.

6. Ζιπούνα ή Ζουπούνα

Η ζιπούνα είναι ένα μακρύ ευρύχωρο ριχτό φόρεμα με φαρδιά μανίκια, που άρχιζε από τους ώμους και κατέβαινε ως τους αστραγάλους. Μπροστά έκλεινε με κουμπιά από πάνω μέχρι την μέση.

7. Σαλβάρ ή Σαρβάλ

Φαρδιά βράκα, που ξεκινούσε από την μέση και έφτανε μέχρι τους αστραγάλους. Στο κάτω μέρος δένονταν με κορδόνια τα μπατζαγοδέματα. Κατασκευαζόταν από ύφασμα μάλλινο ή βαμβακερό ή φανέλα ή μεταξωτό, το εσωτερικό ήταν φοδραρισμένο με λευκό ή σκούρο κάπποτο ή χασέ. Στηριζόταν με το βρακοζών' και σχημάτιζε πτυχές δίνοντας ένα καλοφτιαγμένο στήσιμο στην ζιπούνα.

Γυναικεία φορεσιά
Ζιπούνα ή Ζουπούνα

Η ανδρική παραδοσιακή φορεσιά πήρε το όνομα από το παντελόνι με τα στενά σκέλια και την φαρδιά σούρα, το οποίο ονομαζόταν Ζίπκα. Γι' αυτό με τον όρο "Ζίπκα" εννοούμε ολόκληρη την ποντιακή ανδρική ενδυμασία, που περιλαμβάνει γιλέκο, σακάκι, ζωνάρι, κουκούλα, τσάπουλας και μέστια. Το ύφασμα που χρησιμοποιούσαν για την κατασκευή της ανδρικής ενδυμασίας ήταν τσόχα ή βαμβακερό ύφασμα ή λινό ή κασμίρ, ενώ τα πιο συνηθισμένα χρώματα ήταν το μαύρο, το καφέ, και το μπλε.

1. Πασλίκ' ή Πασλούκ' ή Πασλούχ'

Είναι το ανδρικό κάλυμμα του κεφαλιού, κατασκευασμένο από το ίδιο ύφασμα και χρώμα με την ζίπκα.

2. Φυλαχτόν ή Τάμα

Τριγωνικό κόσμημα διπλής όψεως από μαλακό επάργυρο ή ασήμι. Η μία πλευρά ήταν χαραγμένη με διάφορα ψυχεδελικά σχέδια.

3. Ωρα ή Σαατ ή Κιοτσέκ

Κιοτσέκ είναι η χρυσή, επίχρυση, αργυρή αλυσίδα που κρέμεται το ρολόι και έχει μήκος 2 μέτρα. Την αλυσίδα την συγκρατεί ο "αλεπός", τριγωνικό αξεσουάρ που ρυθμίζει το ύψος της.

4. Καμίσ'

Ανδρική πουκαμίσια φτιαγμένη από άσπρο λινό πανί.

5. Κάμα

Είδος σπαθιού, γυριστό λίγο στην μέση, με ανάλογο θηκάρι. Η λαβή του είχε δύο αυτιά κοκάλινα.

6. Ταρπουλούζ ή Τροπολόζ

Μεταξωτό ζωνάρι με κάθετες και οριζόντιες ραβδώσεις.

7. Καπνοσάκουλο ή Κοβούς ή Γαβλούχ

Ήταν κατασκευασμένο από δέρμα και δενόταν στα πλάγια του σελαχλίκ. Είχε μέσα τον καπνό, την τσακμακόπετρα και τα υπόλοιπα σύνεργα του καπνίσματος.

8. Ζίπκα

Είναι ένα είδος παντελονιού που ξεκινούσε από την μέση και κατέληγε στους αστραγάλους.

9. Γελέκ'

Γιλέκο από βαμβακερό πικέ ύφασμα ή τσόχα και φοδραρισμένο με άσπρο πανί. Το μήκος ξεκινούσε από τους ώμους ως την μέση.

10. Σελαχίν ή Σελαχλίκ ή Σελαχλούκ

Δερμάτινη ζώνη που έμπαινε πάνω από το ταρπουλούζ.

11. Εγκόλπιο ή Κόλπος

Είναι κόσμημα παραλληλόγραμμο, διπλής όψεως από μαλακό επάργυρο ή ασήμι, και σκαλισμένο στο χέρι. Στην μία πλευρά είχε τον Άγιο Γεώργιο και στην άλλη κλαδί αμπέλου.

12. Ρώσικες μπότες ή Πότας

Οι πόντιοι τα αποκαλούσαν τα "πότας" μετά την έλευση του ρώσικου στρατού στην Τραπεζούντα (Πόντος) το 1914-1918. Οι Έλληνες τις περιοχής τα φόρεσαν και αντικατέστησαν τα τσάπουλας σε μεγάλο βαθμό.

Συνταγές

Βαρένικα

Υλικά (για περίπου 45 κομμάτια)

για τη ζύμη:

- αλεύρι όσο πάρει (γύρω στο 1 κιλό)- 1 ποτήρι νερό
- 1 αυγό
- αλάτι

για τη γέμιση:

- ½ κιλό φέτα & μυζήθρα

για το βράσιμο:

- 1 σφηνάκι ελαιόλαδο

για το σερβίρισμα:

- 150 γρ. λιωμένο αγελαδινό βούτυρο

για τον τσαχλαμά:

- 250 γρ. κρύο πασκιτάν ή γιαούρτι σακούλας
- λίγο νερό

Διαδικασία

Τα βαρένικα είναι ποντιακά ζυμαρικά. Παραλλαγές τους με κρέας και άλλα τυριά συναντάμε και στις κουζίνες των Λιθουανών και των Πολωνών. Ονομάζονται και βερένικα, βαρύνικα, βαρενίκια ή βερενίκια. Ο τσαχλαμάς (ή τσακλαμάς) είναι επιδόρπιο που φτιάχνεται με πασκιτάν διαλυμένο σε νερό και μπουκίτσες ψωμιού - κοινώς παπάρα. Χωρίς ψωμί πίνεται ως αναψυκτικό. Στα super market κυκλοφορεί ως αριάν ή κεφίρ (που είναι διαφορετικές ονομασίες για το ίδιο ποτό). Το καλοκαίρι ορισμένοι προσθέτουν και λίγο δυόσμο για περισσότερη δροσιά.

Ξεκινάμε από τη ζύμη. Σε μια μεγάλη λεκάνη βάζουμε λίγο αλεύρι, κάνουμε μια μικρή γούβα στη μέση και χύνουμε νερό, το αυγό και αλάτι. Συμπληρώνουμε λίγο αλεύρι, ανακατεύουμε και ζυμώνουμε μέχρι το ζυμάρι μας να γίνει συμπαγές, βελούδινο και απαλό. Αφήνουμε τη ζύμη να ξεκουραστεί για μισή ωρίτσα και ανακατεύουμε τα τυριά.

Χωρίζουμε το ζυμάρι σε τρία μέρη. Ανοίγουμε κάθε ένα με τον πλάστη σε χοντρό φύλλο. Μ' ένα στρόγγυλο τσέρκι ή ένα ποτήρι, κόβουμε τα φύλλα σε μικρά κυκλάκια.

Παίρνουμε στην παλάμη τα κυκλικά κομματάκια ζύμης και βάζουμε στο κέντρο με ένα κουταλάκι λίγη γέμιση, τόση ώστε να μπορούμε να το κλείσουμε στη μέση σαν μισοφέγγαρο. Πατάμε τις δύο άκρες να κλείσουν καλά (μπορούμε και μ' ένα πιρούνι) και να μην ανοίξουν στο βράσιμο και τα ακουμπάμε σε μια καθαρή πετσέτα. Τα βαρένικα είναι έτοιμα για μαγείρεμα.

Σε μια κατσαρόλα βάζουμε αλατισμένο νερό να βράσει και μόλις κοχλάσει ρίχνουμε τα βαρένικα μαζί με ελαιόλαδο. Θέλουν μερικά λεπτά (γύρω στα 15) να μαλακώσουν, να ασπρίσουν και να ανέβουν στην επιφάνεια. Τα βγάζουμε με μια τρυπητή κουτάλα, τα στραγγίζουμε και τα σερβίρουμε περιχύνοντάς τα με λιωμένο βούτυρο που έχουμε ζεστάνει σε ένα τηγάνι. Τρώγονται ωραιότατα και με γιαούρτι!

Χαβίτσ'

Υλικά:

- 2 κούπες καλαμποκίσιο αλεύρι
- 1.5 κουταλάκι αλεύρι
- 250-300 γραμμάρια αγελαδινό βούτυρο

Εκτέλεση:

Σε μια χύτρα βράζουμε 1,5 λίτρο νερό, προσθέτοντας 1,5 κουταλάκι αλάτι. Σε ένα ευρύχωρο μπολ, ρίχνουμε 2 κούπες καλαμποκίσιο αλεύρι, κατά προτίμηση φουρνιστό και ανακατεύουμε με κρύο νερό, φτιάχνοντας ένα αραιό χυλό. Ρίχνουμε σιγά σιγά το χυλό στη χύτρα με το νερό που βράζει ανακατεύοντας συνέχεια. Καίμε αγελαδινό βούτυρο σε ένα τηγάνι και το ρίχνουμε σιγά σιγά στη χύτρα με το χυλό ανακατεύοντας συνέχεια. Κατεβάζουμε τη χύτρα από το μάτι της κουζίνας. Το χαβίτσ' είναι έτοιμο. Σερβίρεται ζεστό.

Υ.Γ. Μπορεί να παρασκευαστεί και σε άλλες δύο παραλλαγές:

1. Προσθέτοντας τσιγαρίδες (τσιργάνα*) τα οποία έχουμε έγκαιρα ετοιμάσει και τα ρίχνουμε στη χύτρα όσο είναι ακόμα στη φωτιά. (Τσιργάνα=μικρά τεμάχια τσιγαρισμένου χοιρινού κρέατος με λίπος, κάτι σαν μπέικον)
2. Προσθέτοντας μικρούς κύβους κίτρινου ή αγελαδινού τυριού όσο η χύτρα είναι ακόμα στη φωτιά και ανακατεύοντας μέχρι να λειώσουν. Η παραλλαγή αυτή λέγεται και τυροκλωστή επειδή το λειωμένο τυρί δημιουργεί κλωστές κατά το φάγωμα.

Πισία

Υλικά

- 2 κούπες γάλα
- 1 κυβάκι μπυρομαγιά
- 1 μικρό φλιτζάνι του καφέ ξίδι
- 1 κουτάλα ελαιόλαδο
- 6 αυγά
- λίγο αλάτι
- λίγο μέλι
- αλεύρι, όσο πάρει

Διαδικασία

Αρχικά, ζεσταίνουμε το γάλα σε μια κατσαρόλα. Παράλληλα χτυπάμε τα αυγά σε ένα μπολ. Μόλις ζεσταθεί το γάλα, το ανακατεύουμε με τα αυγά. Προσθέτουμε αλάτι, ξίδι και λάδι. Ακόμη, βάζουμε τη μαγιά και ανακατεύουμε καλά. Τέλος, ρίχνουμε το αλεύρι σιγά σιγά, όσο χρειάζεται για να γίνει ένα μαλακό και εύπλαστο ζυμάρι. Ζυμώνουμε με υπομονή και δύναμη. Σκεπάζουμε το ζυμάρι για 15 λεπτά και το περιμένουμε να ξεκουραστεί. Το ξίδι βοηθάει τα πισία, να 'ναι τραγανά και νόστιμα. Όταν το ρολόι ακριβείας του Στάθη σημάνει το τέταρτο που πέρασε, βάζουμε το λάδι στο τηγάνι, να καίει. Λαδώνουμε το τραπέζι και κόβουμε μικρά μπαλάκια από το ζυμάρι. Τα ανοίγουμε με το χέρι σε μικρά πιτάκια και τα τηγανίζουμε.

Σερβίρουμε τα πισία και κερνάμε όλο το χωριό. Όποιος θέλει μπορεί να βάλει μέλι στο δικό του.

Μαυρολάχανα με φασόλια

Το κατεξοχήν φαγητό των Ποντίων. Το φαγητό αυτό πέρα από εύγεστο είναι πολύ υγιεινό και διαιτητικό.

Υλικά:

- 0,5 κιλό ξερά φασόλια μπαρμπούνια
- 1,5 κιλό μαύρα λάχανα μέτρια κομμένα
- 1 κούπα ελαιόλαδο
- 2 κουταλιές σούπας πελτέ
- 2-3 μέτρια κρεμμύδια
- αλάτι κατά προτίμηση
- μπούκοβο κατά προτίμηση στο σερβίρισμα

Εκτέλεση:

Βράζουμε ξεχωριστά τα λάχανα και τα φασόλια μέχρι να ψηθούν και τα σουρώνουμε πετώντας το νερό. Τα βάζουμε μαζί σε μια χύτρα με φρέσκο νερό να βράσουν. Παράλληλα κόβουμε το κρεμμύδι σε μικρούς κύβους ή το περνάμε σε χοντρό τρίφτη. Σε ένα τηγάνι ή μικρή χύτρα, τσιγαρίζουμε το κρεμμύδι μέχρι να γυαλίσει (δεν το καίμε). Στο τσιγαρισμένο κρεμμύδι προσθέτουμε τον πελτέ, ανακατεύουμε για 1-2 λεπτά μέχρι να ομογενοποιηθεί και ρίχνουμε το μείγμα στη χύτρα με τα λάχανα και τα φασόλια. Αφήνουμε να πάρουν μια καλή βράση. Ελέγχουμε την πυκνότητα με την προσθήκη ζεστού νερού. Προσθέτουμε αλάτι κατά προτίμηση και συνεχίζουμε το βράσιμο μέχρι να ομογενοποιηθεί το φαγητό. Αυτή είναι η παραδοσιακή παρασκευή του φαγητού. Εναλλακτικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν αντί για μαύρα λάχανα, παραπούλια και αντί για μπαρμπούνια άσπρα φασόλια.

Ανέκδοτα

Σε μια πτήση οι επιβάτες του αεροπλάνου είναι όλοι Πόντιοι και κάνουν πολλή φασαρία.

Καλεί ο πιλότος την αεροσυνοδό και της λέει :

– Πήγαινε και κάνε τους να το βουλώσουν επιτέλους!!!

Πηγαίνει έξω η αεροσυνοδός και έπειτα από πέντε λεπτά επικρατεί πλήρης ησυχία.

Την ξανακαλεί ο πιλότος και της λέει:

– Πώς και τα κατάφερες;;;

– Είναι απλό, απαντάει η αεροσυνοδός, τους είπα να βγουν έξω μέχρι να ηρεμήσουν!

Γιατί οι Πόντιοι έχουνε πισίνες;;

Για να παρκάρουν τα πατάκια τους!

Πώς πέθανε ο τελευταίος Πόντιος ποδοσφαιριστής;;

Κάηκε στο ζέσταμα!

Πώς πέθανε ο τελευταίος πόντιος μαθητής;

Σκοτώθηκε στο διάβασμα.

Γιατί οι Πόντιοι γλεντάνε επάνω σε κουβέρτες;

Για να κάνουν τρικούβερτο γλέντι.

Τι περιμένει ένας Πόντιος μέσα σε ένα ασανσέρ;

Να μπουν ακόμα τρία άτομα μέσα επειδή η επιγραφή γράφει "ΑΤΟΜΑ 4".

Ένας Πόντιος συναντάει έναν βλάχο βοσκό και του λέει:

- "Αν βρω πόσα κατσίκια έχεις, θα μου χαρίσεις ένα;" λέει ο Πόντιος.

- "Ναι", απαντά ο Βλάχος.

- "Έχεις 1856 κατσίκια."

Τα μετράει ο Βλάχος και πραγματικά ήταν 1856 κατσίκια.

Παίρνει ο Πόντιος ένα κατσίκι και φεύγει. Μετά από λίγο συναντάει ο Βλάχος τον ίδιο Πόντιο και τον ρωτά:

- "Αμα βρω τι είσαι, θα μου το δώσεις πίσω;"

- "Ναι", απαντά ο Πόντιος.

- "Είσαι Πόντιος!"

- "Ναι! Από που το κατάλαβες;", ρωτάει ο Πόντιος.

- "Γιατί από τα 1856 κατσίκια, εσύ το σκυλί πήρες!!!"

Ένας πόντιος πιάνει δουλειά σε ένα σούπερ - μάρκετ .

Κάποιος πελάτης τον πλησιάζει και του λέει :

Σε παρακαλώ κόψε μου ένα τέταρτο σαλάμι .

Ο πόντιος αρχίζει να κόβει την μία φέτα μετά την άλλη χωρίς να λέει να σταματήσει .

Τι θα γίνει ρε παλικάρι , ρωτάει ο πελάτης , ένα τέταρτο σου είπα .

Σιγά ρε φιλαράκο, του απαντά ο πόντιος , ούτε πέντε λεπτά δεν έχουν περάσει ακόμα!

Ήταν κάποτε ένας Άγγλος, ένας Τούρκος κι ένας Πόντιος. Ήρθε ο χάρος να τους πάρει αλλά αυτοί τον παρακαλούσαν και του έλεγαν ότι είναι ακόμα νέοι. Ο χάρος έπειτα από πολλή σκέψη τους λέει: -Κοιτάξτε θα σας χαρίσω τη ζωή μόνο αν ρίξετε κάτι στη θάλασσα και δεν το βρω. Πάει ο Άγγλος, ρίχνει μια τρίχα αλλά ο χάρος τη βρίσκει. Πάει ο Τούρκος ρίχνει μια κλωστή, μα και αυτή τη βρίσκει. Πάει και ο Πόντιος ρίχνει κάτι και του λέει ο χάρος:

-Αν δε το βρω αυτό που έριξες θα σωθείτε όλοι.
Ψάχνει, ξαναψάχνει, πουθενά.
-Καλά του λέει τι έριξες;
-Ένα ντεπτόν αναβράζον!!!

Ήταν δυο και πάνε σε ένα ποντιακό εστιατόριο.

-Να πω ένα ανέκδοτο; λέει ο ένας.

-Ναι, αλλά να μην είναι ποντιακό, γιατί θα μας παρεξηγήσουν οι γύρω μας

-Καλά λοιπόν. Ήταν δυο Ινδιάνοι, ο Γιωρίκας κι ο Κωστίκας...

Μπαίνει σένα λεωφορείο ένας Πόντιος και ρωτάει τον οδηγό:

-Τα δέντρα πληρώνουν εισιτήριο;

-Όχι. Απαντά εκείνος.

-Εντάξει, λέει και φωνάζει τη γυναίκα του:-

Λεμονιάαααααααααα, πέρνα μέσα.

Ήταν ένας Γερμανός, ένας Ιταλός και ένας Πόντιος και έκαναν αγώνες τοξοβολίας. Βάζουν σε κάποια απόσταση έναν άνθρωπο με ένα μήλο στο κεφάλι. Πάει πρώτα ο Γερμανός

από κάποια απόσταση, σημαδεύει και πετυχαίνει το

μήλο. Ανεβαίνει στο βάθρο και λέει: -Αι αμ Ρομπιν Χουντ!!

Πάει μετά και ο Ιταλός από πιο μακριά απόσταση, σημαδεύει και πετυχαίνει το μήλο. Ανεβαίνει και αυτός στο βάθρο και

λέει: - Αι αμ Γουλιέλμος Τέλος!!

Πάει και ο Πόντιος από πιο μακριά απόσταση, σημαδεύει και πετυχαίνει τον άνθρωπο. Ανεβαίνει και αυτός στο βάθρο και

λέει: - Αι αμ.....σορρι!!

Εδώ
Τελάμε

Ε' Τάξη

3^ο 6/θέσιο Δημοτικό Σχολείο Προσοτσάνης

Τάξη: Ε'

Κατηγορία: Σχολική Εφημερίδα

Όνοματα μαθητών:

- ✓ Αραμπατζόγλου Καρυοφυλλιά
- ✓ Γιαμουρίδης Χαράλαμπος
- ✓ Γκάνας Ηλίας
- ✓ Γκεράλντο Ρίκα
- ✓ Γλάβας Βασίλειος
- ✓ Δίπλα Μαρία
- ✓ Ζάμπα Βασιλική
- ✓ Καμπουράκη Αναστασία
- ✓ Καστάρη Χριστίνα
- ✓ Κατσιγιάννης Δημοσθένης
- ✓ Κολάρος Νικόλαος
- ✓ Παπαδόπουλος Χαράλαμπος
- ✓ Παπαεμμανουήλ Αναστασία
- ✓ Πηλικίδης Βασίλειος
- ✓ Πηλικίδου Δέσποινα
- ✓ Σαρίδου Λυδία
- ✓ Συμιρδάνη Μαρία
- ✓ Τσακυρίδου Γεωργία
- ✓ Τσελεμπής Στέργιος
- ✓ Φιλίππου Ιωάννης

Η δασκάλα της τάξης:

- ✓ Βασιλειάδου Σταυρούλα

